

***Cetraria nivalis* (L.) Ach. op het Kootwijkerzand**

door

R. Pos (Utrecht)

In april 1967 vond ik *Cetraria nivalis* (fig. 1) op het Kootwijkerzand tijdens een onderzoek voor het doctoraal onderwerp vegetatiekunde onder leiding van Drs. J. Th. de Smidt (Instituut voor Systematische Plantkunde, Utrecht). Het was nog niet bekend dat deze soort in Nederland voorkwam.

Er waren een tiental pollen van 5—10 cm doorsnee en 3—5 cm hoog, binnen een oppervlakte van ongeveer 10 bij 10 m, min of meer onttrokken aan het oog door de begroeiing en een inzinking van het terrein op die plaats. Van nabij vielen zij op door de karakteristieke groene kleur.

De groeiplaats bevindt zich in een ondiepe terreindepressie van 10 bij 40 m, op een lage, gestabiliseerde stuifrug. Het is een open plek met een ijle begroeiing van voornamelijk *Festuca ovina*, *Agrostis canina* en *Corynephorus canescens* en met een bijna gesloten dek van lichenen en mossen (zie beide opnamen), die als een tongvormige uitloper van het open stuifzand binnendringt in het randgebied, dat met vliegdennen is begroeid.

Het aardige van de vondst springt in het oog, als men de volgende vermeldingen leest over de verspreiding van deze *Cetraria*-soort:

1. Een soort die behoort tot de toendra-lichenen, voorkomend binnen het gebied van het polaire klimaat (SMITH, 1921, p. 388—389).

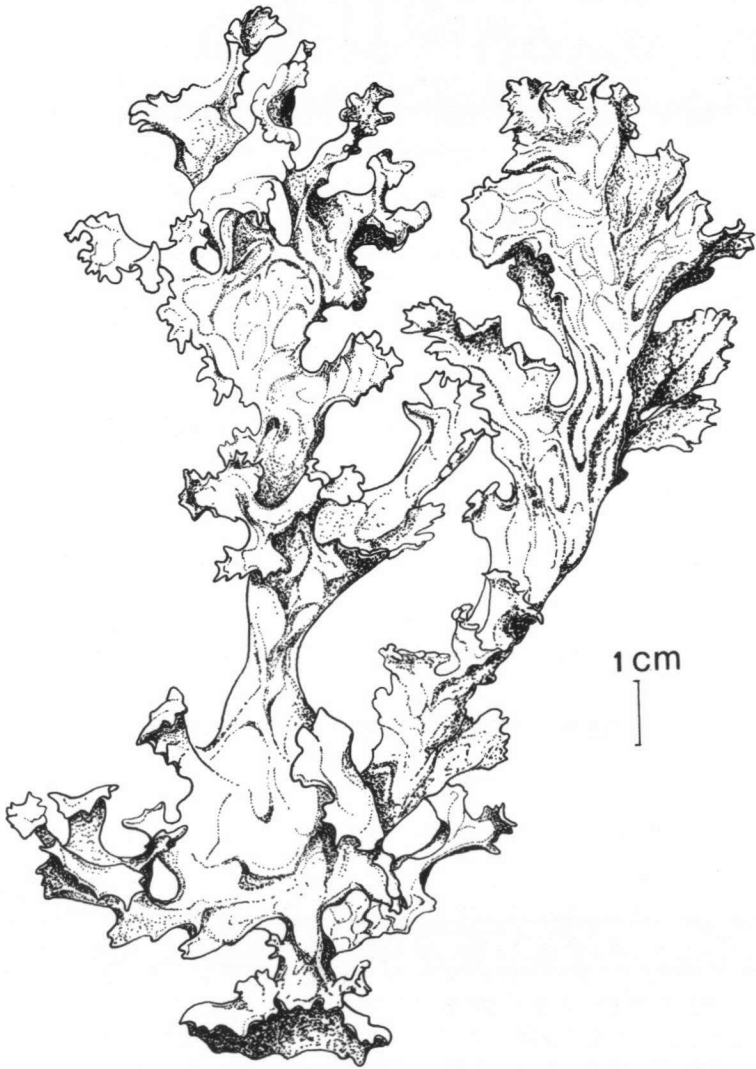

Fig. 1. *Cetraria nivalis* (L.) Ach., habitus.

2. Tussen mos in gebergten (ANDERS, 1928, p. 173).
3. Alleen op de hogere toppen van de Duitse gebergten: Riesengebirge (langs de kammen, op de sneeuwtoppen, enz.); Böhmerwald (Grosser Arber, 1450 m); Schwarzwald. In de Alpen zeer verspreid, waar men haar nog vindt op hoogten boven 3000 m (HILLMANN, 1936, p. 290).
4. Vooral in *Loiseleuria*-heiden van de alpine gordel, tot boven de sneeuwgrens voorkomend (GAMS, 1967, p. 50).
Maar dan leest men ook, bij ERICHSEN, (1957, p. 331):

5. Behalve de genoemde (*Cetraria*-)soorten, werd de laatste tijd meer dan eens de arktisch-alpine soort *Cetraria nivalis* (L.) Ach. in *Calluna*-heiden gevonden: Krs. Uelzen, Nienwohld (Neumann) en Krs. Verden (Aller), Tüchter-Heide bij Achim (Küsel).

Tijdens een excursie naar de vindplaats, in mei 1967, werden met Dr. J. J. Barkman (Wijster), Drs. E. Hennipman (Leiden) en Drs. J. Th. de Smidt, de volgende opnamen gemaakt:

Opname	1	2
Oppervlakte	60 × 120 cm	100 × 140 cm
Bedekking kruidlaag	8 %	10 %
Bedekking moslaag	60 %	85 %
Bedekking dennenaalden	80 %	4 %
<i>Festuca ovina</i>		
var. <i>capillata</i>	01 — 2	a — 2
<i>Corynephorus canescens</i>	p — 2	p — 2
<i>Agrostis canina</i>	m — 1	01 — 3
<i>Pohlia nutans</i>	04 — 4	05 — 4
<i>Polytrichum piliferum</i>	01 — 2	01 — 1
<i>Campylopus introflexus</i>		r — 2
<i>C. flexuosus</i>		01 — 2
<i>Cetraria nivalis</i>	01 — 2/3	p — 2
<i>Cladonia macilenta</i>	p — 1	a — 1
<i>C. coccifera</i>	p — 1	
<i>C. gracilis</i>	p — 2	
<i>C. impexa</i>		p — 2
<i>C. glauca</i>		01 — 2
<i>C. bacillaris</i>		p — 1
<i>C. floerkeana</i>		a — 2
<i>C. pyxidata</i>		m — 1
<i>Palmogloea protuberans</i>	r — 2	
<i>Cephaloziella starkei</i>	p — 1	

Opname 1: Droog, golvend stuifzand, aan de n.w.-rand van het stuifzand, 1 à 2 m van een dennenbosje; op de o.—n.o.-helling van een laag stuifduintje; hellingshoek 5—15°; licht beschadwd door een klein dennetje aan de w.-zijde.

Opname 2: Op de n.—n.w.-helling van hetzelfde stuifduintje; 4—6 m van een vrij hoog dennenbos in aangrenzende laagte; hellingshoek 5—22°.

Literatuur

- ANDERS, J., 1928. Die Strauch- und Laubflechten Mitteleuropas. Jena.
 ERICHSEN, C. F. E., 1957. Flechtenflora von Nordwestdeutschland. Stuttgart.
 GAMS, H., 1967. Kleine Kryptogamenflora III, Flechten. Stuttgart.

HILLMANN, J., 1936. Parmeliaceae, in L. Rabenhorst's Kryptogamen-Flora von Deutschland, Österreich und der Schweiz IX, 5 (3). Leipzig.
SMITH, A. L., 1921. Lichens. Cambridge.

Summary

The author mentions a new Lichen for the Netherlands, *Cetraria nivalis* (L.) Ach., found in the Kootwijkerzand, Veluwe (prov. Gelderland).